

СЕКЦІЯ 6 ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2021-44-11

УДК 338.48(477)

Дубовіч І.А.

*кандидат географічних наук,
доцент кафедри екологічної економіки та бізнесу
Національного лісотехнічного університету України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3719-7957>
E-mail: iondubovici@ukr.net*

Фомічева Т.Є.

*аспірант кафедри екологічної економіки та бізнесу
Національного лісотехнічного університету України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0269-538X>
E-mail: tatyana_fomicheva@ukr.net*

Василишин Х.Р.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри екологічної економіки та бізнесу
Національного лісотехнічного університету України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2881-233X>
E-mail: kvasylshyn@nltu.edu.ua*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ЛІСОВОГО ФОНДУ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Із метою вивчення перспектив розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат проведено соціологічне опитування серед громадян України. Досліджено частку туристів, які відпочивали на цій території. Звернено увагу на сучасні проблеми та актуальність дослідження екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат. Здійснено порівняльну характеристику між масовим та екологічним туризмом. Розглянуто основні чинники, які перешкоджають розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат. Обґрунтовано, що успішному розвитку екологічного туризму сприятиме ефективне економіко-правове регулювання. Проведено оцінку рівня розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат за допомогою ідентифікації його сильних та слабких сторін, можливостей і загроз.

Ключові слова: екологічний туризм, масовий туризм, екотурист, території лісового фонду, екологічний добробут, Українські Карпати.

Дубович І.А., Фомічева Т.Є., Василишин Х.Р. СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА НА ТЕРРИТОРИИ ЛЕСНОГО ФОНДА УКРАИНСКИХ КАРПАТ

С целью изучения перспектив развития экологического туризма на территории лесного фонда Украинских Карпат проведен социологический опрос среди граждан Украины. Исследована часть туристов, отдохнувших на этой территории. Обращено внимание на современные проблемы и актуальность исследования экологического туризма на территории лесного фонда Украинских Карпат. Проведена сравнительная характеристика между массовым и экологическим туризмом. Рассмотрены основные факторы, препятствующие развитию экологического туризма на территории лесного фонда Украинских Карпат. Обосновано, что успешному развитию экологического туризма будет способствовать эффективное экономико-правовое регулирование. Проведена оценка уровня развития экологического туризма на территории лесного фонда Украинских Карпат с помощью идентификации его сильных и слабых сторон, возможностей и угроз.

Ключевые слова: экологический туризм, массовый туризм, экотурист, территории лесного фонда, экологическое благосостояние, Украинские Карпаты.

Dubovich Ion, Fomicheva Tatyana, Vasylyshyn Khrystyna. CURRENT PROBLEMS AND PROSPECTS OF ECOLOGICAL TOURISM DEVELOPMENT ON THE TERRITORY OF THE UKRAINIAN CARPATHIANS FOREST FUND

In order to study current problems and prospects of the ecological tourism development on the territory of the Ukrainian Carpathians Forest fund, a sociological survey was conducted among Ukrainian citizens. The share of tourists who rested on this territory and are interested in traveling to nature protection sites in order to feel the aesthetics and cleanliness of these objects, get acquainted with local traditions and stay in the unchanging natural conditions of the Ukrainian Carpathians is studied. Attention is drawn to the current problems and relevance of the study of ecological tourism on the territory of the Ukrainian Carpathians Forest fund, since the forest plays a significant role in the development of this type of tourism. A comparative characterization is made between mass and ecological tourism, since mass tourism is considered as a more traditional form of tourism development, where short-term free market principles dominate, income maximization is paramount, and ecological tourism corresponds to the concept of sustainable development. The main factors that hinder the development of ecological tourism on the territory of the Ukrainian Carpathians Forest fund are considered. The key factors are the lack of information, ignorance of potential visitors

about the possibility of functioning of ecological tourism on the territory of the Ukrainian Carpathians Forest fund, illegal logging, fires, lack of proper infrastructure and the lack of a step-by-step education system in the sphere of tourist and recreational complex, the lack of specialized structures capable of organizing and coordinating the development of ecological tourism at the regional level. It is revealed that effective economic and legal regulation will contribute to the successful development of ecological tourism. The assessment of the level of ecological tourism development on the territory of the Ukrainian Carpathians Forest fund was carried out by identifying its strengths and weaknesses, opportunities and threats, as a result of which the main idea of ecological tourism was established: environmental protection, new sources of financing for the nature reserve fund, improving the ecological well-being of the population and developing society in accordance with the concept of sustainable development.

Keywords: ecological tourism, mass tourism, ecotourist, territories of forest fund, ecological well-being, the Ukrainian Carpathians.

Постановка проблеми. Одним із сучасних та пріоритетних видів туризму, який успішно розвивається і набуває активного поширення, є екологічний. Екологічний туризм є таким видом туризму, який можна успішно розвивати на території лісового фонду Українських Карпат. Вагому роль у розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат відіграє ліс. Відомо, що ліс виконує багато різноманітних функцій, що підтримують не лише здоров'я людини, а й забезпечують увесь процес життєдіяльності на планеті Земля. Здійснюючи екологічний туризм на території лісового фонду, людина використовує рекреаційну, оздоровчу та інші функції лісу. Окрім цього, екологічний туризм може мати позитивні наслідки шляхом зміни структури використання лісів з активної на пасивну форму, збільшення рівня доходів, що сприяє сталому розвитку економіки, передбачає участь місцевого населення у наданні послуг, створює економічні стимули для охорони довкілля. Таким чином, екологічний туризм із відповідальним ставленням до природи і незначним впливом на довкілля має перспективи для розвитку на території лісового фонду Українських Карпат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження у сфері розвитку екологічного туризму здійснюють вітчизняні та закордонні вчені. Вагомий внесок у розвиток теоретичної основи екологічного туризму зробив О. Дмитрук [3], який визначив принципи, функції та завдання екологічного туризму. Виявили проблемні питання розвитку цього виду туризму на теренах національних природних парків і біосферних заповідників України В. Гетьман та Я. Олійник [4]. Соціокультурні засади становлення екологічного туризму та його роль у формуванні екологічної культури суспільства і форму долучення до природної та культурної спадщини проаналізувала Н. Шумлянська [5] та ін. Осмислення сучасних тенденцій розвитку екологічного туризму у світі та його вплив на природу відображено у працях закордонних учених, а саме: В. Voley [6], G. Green [6], J. Higham [7], A. Holden [8] та ін. Незважаючи на те що їхні наукові здобутки послужили теоретико-методологічною базою дослідження і дали змогу виявити додаткову низку питань у дослідженні екологічного туризму, питання сучасного стану та перспектив розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат сьогодні є недостатньо вивченими.

У статті вперше досліджено сучасні проблеми та перспективи розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат за допомогою ідентифікації його сильних та слабких сторін, можливостей і загроз, а також ураховано думку громадян України шляхом соціологічного опитування.

Мета статті. Метою статті є науково-методичне дослідження сучасних проблем та перспектив розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат шляхом SWOT-аналізу.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Для вивчення сучасних проблем та перспектив розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат нами було проведено соціологічне опитування, яке проводилося впродовж 2020 р. за допомогою Інтернет-ресурсів. Відповіді були анонімними. Вибірка була репрезентативною. Переважно це були люди, які хочуть здійснювати подорож в Українські Карпати та мають певний досвід і розуміння екологічного туризму.

Усього було опитано 835 респондентів віком від 18 до 70 років, що проживають на території всіх регіонів України: Західного (65% опитаних), Південного (12%), Північного (11%), Східного (4%) та Центрального (8%), різних за віком та освітою (табл. 1). Із проведеного соціально-економічного дослідження випливає, що більшу частку опитаних громадян України цікавить екологічний туризм на території лісового фонду Українських Карпат, зокрема жителів Західного регіону. Мешканці інших регіонів України (Південного, Північного, Східного та Центрального) менш активні щодо розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат.

Із нашого дослідження випливає, що 66% респондентів здійснювали подорож на території лісового фонду Українських Карпат. Лише 34% опитаних не відпочивали в Українських Карпатах.

Окрему категорію територій лісового фонду становлять також деякі об'єкти природно-заповідного фонду, на території яких дозволена рекреаційна діяльність. Основну роль у рекреаційному плані відіграють власне ліси, які окрім безпосереднього впливу на здоров'я людини, мають також інші рекреаційні властивості. Унаслідок розвитку рекреації ліси, зберігаючи властивості продуцентів деревної сировини і побічних продуктів, набувають нових

Таблиця 1

Загальна інформація про респондентів

№ з/п	Інформація про респондентів		% від загальної кількості респондентів
1	Стать	чоловіча	49,2
		жіноча	50,8
2	Вік	18-25 років	15,7
		26-35 років	32,2
		36-45 років	30,9
		46-59 років	19,1
		більше 60	2,1
3	Освіта	середня	2,6
		середня спеціальна	28,1
		незакінчена вища	21,7
		вища	47,7
4	Місце проживання	місто	50,4
		селище міського типу	26,3
		село	23,3
5	Середньомісячний дохід сім'ї на одну людину (станом на серпень 2020 р.)	до 5000 грн	3,8
		5000-7000 грн	49,8
		7000-10000 грн	27,7
		понад 10000 грн	18,7

властивостей продуцента рекреаційних послуг, тобто перетворюються на соціально-економічну категорію, пов'язану зі створенням рекреаційних благ [2, с. 172]. Окрім цього, подорож у природоохоронні об'єкти (національні природні парки, рекреаційні зони, ботанічні сади тощо) здійснювали 74% респондентів, 26% таку подорож не здійснювали. Такий показник свідчить про те, що туристи зацікавлені в подорожах до природоохоронних об'єктів, щоб відчувати естетичність та чистоту цих об'єктів, ознайомитися з місцевими традиціями та побувати в незмінних природних умовах Українських Карпат.

Оскільки об'єктом проведеного нами дослідження були території лісового фонду Українських Карпат, то було запропоновано такі основні національні природні парки (НПП), які знаходяться на цій території: Сколівські Бескиди (відсоток відвідуваності 20,5%), Карпатський (15,95%), Синевир (17,77%), Вижницький (4,78%), Ужанський (5,69%), Гуцульщина (9,79%), Верховинський (13,67%) та інші НПП (5,24%). Деяка частка (5,24%) респондентів зазначила інші природоохоронні місця, де вони відпочивали, а саме: НПП «Джарилгацький», НПП «Слобожанський», НПП «Цуманська пуца», НПП «Подільські Товтри», НПП «Хотинський», НПП «Бузький Гард», НПП «Тузовські лимани», НПП «Дністровський каньйон», НПП «Меотида», НПП «Нижньосульський», НПП «Олешківські піски», НПП «Голосіївський» та ін.

Нині значна кількість туристичних об'єктів на території лісового фонду Українських Карпат не відповідає екологічним нормам та стандартам. У зв'язку із цим 95,3% респондентів вважають, що розвиток цих туристичних об'єктів має відповідати концепції сталого розвитку. При

цьому є й така частка опитаних (4,7%), яка вважає, що розвиток туристичних об'єктів на території лісового фонду Українських Карпат має бути інтенсивним, не слід звертати увагу на стан природного середовища. Із нашого дослідження випливає, що масовий туризм має негативний вплив на лісову екосистему Українських Карпат (так вважають 88,5% респондентів). Масовий туризм розглядається як більш традиційна форма розвитку туризму, де домінують короткострокові принципи вільного ринку, а максимізація доходів є першорядною [7, с. 204]. Відмінності між масовим туризмом та екологічним туризмом наведено в табл. 2.

Екологічний туризм має базуватися на чітких нормах та правилах. Туроператор, який здійснює екологічний туризм на території лісового фонду, повинен проходити систему обов'язкової сертифікації. Сертифікація є способом державного регулювання туристичної діяльності. Сертифікація – процедура, за допомогою якої документально засвідчується відповідність об'єкта сертифікації вимогам, установленим законодавством [1, с. 163]. Слід зазначити, що 71,5% опитаних респондентів вважають, що туроператор, який здійснює екологічний туризм на території лісового фонду, має проходити систему сертифікації. Підсумком сертифікації є одержання сертифіката про відповідність рівню безпеки наданих послуг – це одна з ключових умов розвитку екологічного туризму.

Відомо, що розвиток екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат не є домінуючим над іншими видами туризму. Сьогодні цей вид туризму знаходиться на початковому етапі. На думку респондентів, основними причинами, які перешкоджають розвитку екологічного туризму на тери-

Таблиця 2

Порівняльна таблиця масового та екологічного туризму

Характеристика масового туризму	Характеристика екологічного туризму
Великі групи відвідувачів	Невеликі групи відвідувачів
Загальна туристична маркетингова діяльність	Екомаркетингова діяльність
Вплив на природне середовище	Мінімальний вплив на природне середовище
Управління на основі макроекономічних принципів	Управління на основі місцевих принципів сталого розвитку
Анонімні стосунки між відвідувачами та місцевою громадою	Персоналізовані відносини між відвідувачами та місцевою громадою
Загальні цілі розвитку	Цілі місцевого розвитку
Відсутність процесу навчання та виховання відповідної еколого-економічної компетентності	Наявність процесу навчання та виховання відповідної еколого-економічної компетентності
Інтенсивний розвиток туристичних об'єктів	Збалансований розвиток туристичних об'єктів

торії лісового фонду Українських Карпат, є: відсутність інформації, незнання потенційних відвідувачів про можливості функціонування екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат (42,8%); відсутність ефективного економіко-правового регулювання (27,6%); відсутність належної інфраструктури (18,7%); висока вартість відпочинку (10,1%); інші чинники (0,9%). Окрім цього, до таких причин належать низька кваліфікація кадрів унаслідок відсутності ступеневої системи освіти у сфері туристично-рекреаційного комплексу, відсутність спеціалізованих структур, здатних організувати і координувати процес розвитку екологічного туризму на регіональному рівні. Значна увага у навчанні персоналу має бути присвячена екологічній освіті. Однією з головних статей доходів має стати дохід від рекреаційно-туристичної діяльності та розвитку екологічного туризму. Відсутність у туристів сучасної інформації про можливості розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат можна вирішити створенням сучасної повноцінної інформаційної бази про важливі і цікаві об'єкти екологічного туризму, доступні екологічні маршрути, туристично-рекреаційні послуги у вигляді Інтернет-порталів, сайтів тощо.

На нашу думку, належна побудова організаційно-економічного механізму розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат сприятиме ефективному його функціонуванню. Ураховуючи розвиток екологічного туризму в усьому світі та його альтернативу масовому туризму, проведене нами дослідження показало, що 70% респондентів вважають, що цей вид туризму зможе стати домінуючим видом туризму на території лісового фонду Українських Карпат. Респонденти вважають, що основними чинниками, що сприятимуть успішному розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат, є: 1) ефективне економіко-правове регулювання екологічного туризму (30% опитаних); 2) облаштування спеціальних рекреаційних зон на території лісового фонду (26%); 3) будівництво екотуристичних комплексів, які дотримуватимуться спеціальних правил та інструкцій

(19%); 4) запровадження обов'язкової сертифікації та акредитації туроператорів, які здійснюють екологічний туризм (19%).

Отже, успішному розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат сприятиме ефективне економіко-правове регулювання екологічного туризму. Поряд із цим 75,3% респондентів вважають, що необхідно прийняти Закон України «Про екологічний туризм».

Учасниками екологічного туризму є також місцеві жителі, які отримують від нього найвищі соціальні та економічні вигоди (робочі місця, підтримка, відродження та здійснення місцевих ритуалів та фестивалів, обсяг товарів, що надходять із місцевих джерел, доходи, зменшення бідності, зростання добробуту та ін.) [9]. Природна краса, історична та культурна привабливість пропонують місцевим жителям екологічний шлях розвитку територій лісового фонду [6]. Для того щоб місцеві жителі отримали максимальну користь від розвитку екологічного туризму на території лісового фонду в Українських Карпатах, необхідно залучити фінансові кошти у вигляді грантів або інвестицій (29% опитаних респондентів) та створити етнографічний комплекс (28%), де місцеві жителі зможуть показувати еко туристам традиційні заняття, промисли, костюми та ін. Також необхідно організувати інформування місцевих жителів про всі заходи розвитку екологічного туризму (реклама та поліпшення інформаційних ресурсів, так вважають 16% опитаних респондентів) та вирішити проблеми інфраструктури в результаті будівництва екотуристичного комплексу (15%).

Розвиток екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат є одним із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку цих територій. Екологічний туризм – провідний спосіб для країн, що розвиваються, отримувати дохід, зберігаючи ліси та інші природні ресурси [10]. Еко туристи бажають побачити та використовувати природну красу країни. Гроші, що витрачаються безпосередньо на місцеву економіку, допомагають надати грошову підтримку для збереження лісу. Місцеве населення разом з урядом розумі-

Таблиця 3

**SWOT-аналіз перспектив розвитку екологічного туризму
на території лісового фонду Українських Карпат**

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> – природні та змішані ліси, що містять багате біорізноманіття; – унікальні природні ресурси; – вигідне географічне розташування; – сприятливі кліматичні умови; – зацікавленість місцевого населення розвивати екологічний туризм; – досить добре збережена історична спадщина в регіоні Українських Карпат; – культурний потенціал, який базується на багатій історичній спадщині; – добре налагоджене транспортне сполучення; – автентична та багата культурна структура в лісистій місцевості; – привабливі та особливі рослинні види; – відповідне місце розташування; – добрі умови для внутрішніх інвестицій – сприятливі умови для зовнішніх інвестицій 	<ul style="list-style-type: none"> – відсутність належної стратегії розвитку екологічного туризму в регіоні Українських Карпат; – відсутність ефективного економіко-правового регулювання; – недостатньо розвинена інфраструктура, яка б сприяла розвитку екологічного туризму; – відсутність належного сервісу екологічного туризму; – низький рівень забезпечення інформації про можливості розвитку екологічного туризму; – низький рівень екологічної освіти; – низький рівень знань про екологічний туризм серед населення і неналежна реклама; – низьке інвестування в екологічний туризм; – проблеми щодо використання територій лісового фонду; – низька співпраця між туристичними агенціями та розпорядниками лісових ресурсів; – відсутність критеріїв та показників планування екологічного туризму щодо його соціальних, культурних та екологічних аспектів; – низький інтерес до вдосконалення моделей прийняття рішень щодо планування екологічного туризму; – низька підтримка проектів екологічного туризму на місцевому та урядовому рівнях; – відсутність стандартизації та сертифікації туроператорів, що здійснюють екологічний туризм на територіях лісового фонду
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – формування культури екологічного туризму; – розвиток системи моніторингу навколишнього природного середовища; – підвищення якості та мобільності трудових ресурсів; – розроблення спільних проектів у рамках міжнародної співпраці; – отримання ринкових вигід; – отримання неринкових вигід; – зростання ринку екологічного туризму та приріст ВВП країни; – збереження територій лісового фонду; – збільшення робочих місць для місцевого населення; – нові джерела фінансування заповідних територій; – довгострокові рішення питань бідності 	<ul style="list-style-type: none"> – погіршення стану навколишнього природного середовища внаслідок збільшення рекреаційного навантаження; – домінування поїздок, не пов'язаних з екологічним туризмом; – конкуренція інших видів туризму; – часткова втрата історичних пам'яток культури; – зменшення кількості відвідувачів, яких неправильно спрямовують та не контролюють заповідні території; – незаконна торгівля ендемічними видами у результаті неправильно спланованих та організованих екотурів, деградації природних ресурсів та місцевих культур; – трансформація екологічного туризму від діяльності «дружби до природи» до нового продукту для ринку; – нестабільність національного ринку щодо екологічного туризму та макроекономічних ризиків; – незаконні рубки, пожежі

ють важливість збереження лісу. І багато туристів готові платити безпосередньо за збереження у вигляді плати за вхід у парки та пожертв [7].

На основі нашого дослідження виявлено перспективи та проблеми розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат за допомогою ідентифікації його сильних та слабких сторін, можливостей і загроз (табл. 3). Із цією метою нами було проведено SWOT-аналіз (*STRENGTHS* – сильні сторони, *WEAKNESSES* – слабкі сторони, *OPPORTUNITIES* – можливості і *THREAT* – загрози).

На підставі SWOT-аналізу можна сформулювати мету розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат. Результатом досягнення цієї мети буде підвищення привабливості екологічного туризму, збереження біологічної різноманітності та багатства культурної спадщини у регіоні Українських Карпат, поліпшення добробуту місце-

вого населення, розвиток та сертифікація управління екологічним туризмом для моніторингу та оцінки, для яких потрібні чіткі, правильні і точні критерії та показники. Окрім цього, необхідні екологічна освіта та інтерпретація усіх сторін, які беруть участь у цьому процесі, фінансова підтримка інвесторів і прийняття відповідних нормативно-правових документів [8]. Головне – розробити цілий комплекс різних заходів для повноцінного його функціонування. Таким чином, основна ідея екологічного туризму – це насамперед охорона довкілля, підвищення екологічного добробуту населення та розвиток суспільства відповідно до концепції сталого розвитку.

Висновки. Із проведеного дослідження та аналізування потенціалу розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат випливає, що цей вид туризму має сприятливі умови для розвитку. Це пов'язано з тим, що території лісового фонду Українських

Карпат мають унікальні природні та кліматичні ресурси, унікальні ліси та вигідне географічне розташування. Порівняно з масовим туризмом екологічний туризм базується на збалансованому розвитку туристичних об'єктів та має мінімальний вплив на довкілля, тому його доцільного розвивати, насамперед, на території лісового фонду Українських Карпат. Екологічний туризм змінює структуру використання лісів з активної на пасивну форму, збільшення рівня доходів та зменшення незаконної експлуатації. Природна краса, історична та культурна привабливість пропонують місцевим жителям соціальні та економічні вигоди, а також екологічний шлях розвитку територій лісового фонду. Відсутність економіко-правового регулювання та належної стратегії розвитку екологічного туризму в регіоні Українських Карпат створює певні проблеми щодо його ефективного функціонування та впровадження. Таким чином, розвиток екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат має бути одним із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку цих територій.

Дослідження створює перспективи для подальшого розроблення та напрацювання, а саме побудови організаційно-економічного механізму функціонування та розвитку екологічного туризму на території лісового фонду Українських Карпат.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Галасюк С.С. Стандартизація, сертифікація туристичних послуг та ліцензування туристичної діяльності : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2011. 234 с.
2. Дейнека А.М., Копач М.І. Проблеми і перспективи рекреаційного використання лісів Львівської області. *Регіональна економіка*. 2001. № 2. С. 171–175.
3. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: Сучасні концепції менеджменту і маркетингу : навчальний посібник ; 2-е вид., перероб і доп. Київ : Альтерпрес, 2004. 192 с.
4. Олійник Я.В., Гетьман В.І. Екологічний туризм на теренах національних природних парків і біосферних заповідників України в міжнародний рік екотуризму та гір. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія*. 2002. Вип. 48. С. 5–11.
5. Шумлянська Н.В. Екотуризм як форма долучення до природної та культурної спадщини. *Культура України*. 2014. Вип. 47. С. 108–115.
6. Boley B.B., & Green, G.T. Ecotourism and natural resource conservation: the «potential» for a sustainable symbiotic relationship. *Journal of Ecotourism*. 2016. № 15(1). P. 36–50.
7. Higham J. Critical Issues in Ecotourism: Understanding a Complex Tourism Phenomenon: Routledge, Social Science, 2007. 439 p.
8. Holden A. Environment and tourism (second edition). Abingdon : Routledge, 2007. 296 p. URL: <https://www.amazon.co.uk/Environment-Tourism-Routledge-Introductions-Society/dp/0415399556> (дата звернення: 19.06.2021).
9. TIES (The International Ecotourism Society). What is ecotourism? URL: <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/> (дата звернення: 11.06.2021).
10. UNWTO Tourism data dashboard. URL: <https://www.unwto.org/unwto-tourism-dashboard> (дата звернення: 18.06.2021).

REFERENCES:

1. Boley B.B., Green G.T. (2016) Ecotourism and natural resource conservation: the "potential" for a sustainable symbiotic relationship. *Journal of Ecotourism*, vol. 15(1), p. 36–50.
2. Deineka A.M., Kopach M.I. (2001) Problemy i perspektyvy rekreatsiinoho vykorystannia lisiv Lvivskoi oblasti [Problems and prospects of recreational use of forests of Lviv region]. *Regional economy*, no. 2. pp.171–175. (in Ukrainian)
3. Dmytruk O.Yu. (2004) Ekolohichni turizm: Suchasni kontseptsii menedzhmentu i marketynhu [Ecotourism: Modern concepts of management and marketing. Tutorial]. 2nd ed., Revised and supplemented. Kyiv: "Alterpress", 192 p. (in Ukrainian)
4. Halasiuk S.S. (2011) Standartyzatsiia, sertyfikatsiia turystrychnykh posluh ta litsenzuvannia turystrychnoi diialnosti [Standardization, certification of tourist services and licensing of tourist activity: tutorial]. Odessa: Astroprint, pp. 163–164. (in Ukrainian)
5. Higham J. (2007) Critical Issues in Ecotourism: Understanding a Complex Tourism Phenomenon: Routledge, Social Science, 439 p. Available at: https://books.google.com.ua/books/about/Critical_Issues_in_Ecotourism.html?id=WXLQaR9KM6UC&redir_esc=y (accessed 15 September 2021).
6. Holden A. (2007) Environment and tourism (second edition). Abingdon: Routledge, 296 p. Available at: <https://www.amazon.co.uk/Environment-Tourism-Routledge-Introductions-Society/dp/0415399556> (accessed 19 June 2021).
7. Oliinyk Ya.V., Hetman V.I. (2002) Ekolohichni turizm na terenakh natsionalnykh pryrodnykh parkiv i biosfernykh zapovidnykiv Ukrainy v mizhnarodnyi rik ekoturizmu ta hir [Ecological tourism in the territories of national natural parks and biosphere reserves of Ukraine in the international year of ecotourism and mountains]. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Geography*. Kyiv: Kyiv University Publishing and Printing Center, vol. 48, pp. 5–11. (in Ukrainian)
8. Shumlianska N.V. (2014) Ekoturizm yak forma doluchennia do pryrodnoi ta kulturnoi spadshchyny [Ecotourism as a form of joining the natural and cultural heritage]. *Culture of Ukraine*, vol. 47, pp. 108–115. (in Ukrainian)
9. TIES (The International Ecotourism Society). *What is ecotourism?* Available at: <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/> (accessed 11 August 2021).
10. UNWTO Tourism data dashboard. Available at: <https://www.unwto.org/unwto-tourism-dashboard> (accessed 18 June 2021).

Стаття надійшла до редакції 11.11.2021.
The article was received 11 November 2021.